

Визнаючи мультикультуралізм як гуманістичну теорію і практику розвитку відносин між різноманітними культурами в рамках єдиного суспільства і держави, очевидно слід більш прискіпливо підійти до аналізу і практичної імплементації його принципів. А про те, що проблема існує, свідчить перекладена українською мовою у 2016 році праця відомого німецького політика і економіста Тіло Сарацина «Німеччина сама себе руйнує».

Г. СКОВОРОДА СЬОГОДНІ: СВОБОДА І САМОПІЗНАННЯ ЯК МАТРИЦЯ ЦИФРОВОЇ ОСВІТИ

Радіонова Н.В.

завідувачка кафедри філософії імені професора М.Д. Култасової, доктор філософських наук, професор Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків, Україна

Сучасна система освіти перебуває епіцентрі технологічних змін, які полягають у впровадженні нових інструментів, таких як: інструменти генеративного штучного інтелекту; мобільні освітні додатки та мікронавчання; платформи відкритих освітніх ресурсів; платформи адаптивного навчання з підтримкою ШІ; платформи для створення цифрового освітнього контенту; інструменти створення цифрових портфоліо; й навіть інструменти соціально-емоційного навчання. Важко не погодитися з тим, що таке високотехнологічне «озброєння» освітнього середовища є водночас запитом і відповіддю сучасного цифрового суспільства, але той факт, що це стає непоборимим викликом для традиційної системи освіти, яка завжди тяготила до гармонізації технологічного розвитку з гуманістичними цінностями, теж не можна заперечити.

Освітній простір все активніше перетворюється на інтерактивне середовище, яке постійно оновлюється завдяки алгоритмічним моделям і цифровим технологіям, дедалі частіше технології штучного інтелекту заміщують не лише інформаційно-комунікативні, але й аналітичні та креативні функції людини. Як наслідок – формується нова когнітивна реальність, що спричинює зміну антропологічної парадигми навчання з дисциплінарно-раціональної на досвідно-ігрову, що відображає більш глибокі трансформації антропологічної природи людини від *homo sapiens* до *homo ludens*. Проте, таке розвантаження розумової діяльності людини відбувається за рахунок деформації її чуттєвості, що відкриває перспективу нового відчуження людини, а також започатковує нову діалектику раба і пана (Г.Гегель) у змінах ролі реальної людини і штучного інтелекту. Серед викликів віртуалізації освітнього середовища вже сьогодні даються взнаки такі як: ризик стандартизації мислення; фрагментарність засвоєння знань; поверховість комунікації; заміщення ціннісної мотивації ігровою; зниження значення реального досвіду, а також ризик редукції емоційного досвіду до алгоритму тощо.

У цьому контексті особливої уваги набуває звернення до філософської спадщини Г. Сковороди, яка може стати інтелектуальним, світоглядним і морально-етичним ресурсом для гуманізації цифрового освітнього середовища. Зокрема, переосмислення у новому «контенті» концепції «сродної праці», ідеї «внутрішньої людини» та освітніх мандрівок Г. Сковороди за лаштунки духовного самопізнання, допоможе не лише критично осмислити наслідки технологічної революції, але й визначити засади гуманістичної стратегії реформування освіти, спрямованої на формування цілісної особистості в умовах цифровізації та технологізації українського освітнього простору.

Педагогічна взаємодія між учнем та вчителем в умовах дистанційного навчання та онлайн-комунікації значно знищується. Це змінює педагогічні відносини, бо руйнується аура тілесної присутності, що призводить до втрати свободи невербаліки (емоції, погляд, жести), а разом з цим відбувається девальвація педагогічної любові, що призводить до ослаблення

емпатійного та виховного виміру освіти. також, існує небезпека редукції творчого процесу до виконання інструкцій, що нівелює здатність до критичного і евристичного мислення. Загроза такої патології потребує відновлення культурно важливих антропологічних констант, здатних стабілізувати гуманістичні смисли в цифровому освітньому середовищі. Концептуальний горизонт, у межах якого цифрова освіта зможе віднайти свій гуманістичний сенс, задають філософські практики самопізнання і пошуку свободи, здійснені Сковородою у власній життєтворчості. Адже в умовах, коли штучний інтелект починає імітувати людське мислення, гостро постає питання в дусі Г. Сковороди – «пізнати себе» в цифровому світі. Незалежно від рамок умов, в яких здійснюється освіта і виховання, практики самопізнання – це внутрішня робота людини над собою, але Сковорода визнає, що люди саме через погану освіту і виховання гальмують свій духовний розвиток. Патології і духовні деформації тогочасного суспільства він відкриває подібно до того, як свого часу це робив Еразм Роттердамський [1, с. 20]. Акцентуючи увагу на поверховості мислення більшості своїх сучасників, він найбільш піклується про те, щоб не втратити здатність керуватися розумом: «Ладить юрист на тон свій права, / З диспуту чню трищїть голова, / Тих непокоїть Венерин амур, / Всякому голову крутить свій дур. / В мене турботи лише одні, / Щоб безрозумно не вмерти мені» [3, с. 57]. У цьому сенсі його ідея «внутрішньої людини» була дієвою в освітніх і виховних практиках на Слобожанщині ХІХ століття [2], а також є актуальною в цифрову добу, бо пошуки істинного джерела духовного життя не може бути замінений технологічними інструментами, адже він передбачає інтимне переживання сенсу буття.

Таким чином, ідеї Г. Сковороди, його розуміння освіти і виховання як шляху до внутрішньої свободи, його концепт «пізнай себе» виявляють винятковий евристичний потенціал для сучасної цифрової доби і набувають особливої актуальності як духовно-педагогічний дороговказ відновлення антропологічного виміру освіти. Освіта, що спирається на сквородинівський гуманізм здатна перетворити цифровий простір на простір самотворення та самопізнання людини.

Список використаних джерел:

- 1.Култаєва М., Радіонова Н. Просвітницька мобільність і романтичне прискорення: Г. Сковорода та М. Гоголь (філософсько-освітні та культурно-антропологічні розвідки), монографія за наук. ред. Н. Радіонової, Київ : Вид-во «Людмила», 2023. 226 с.
- 2.Радіонова Н.В. Репрезентації філософії в освітньому просторі Слобожанщини у ХІХ столітті. – Суми: ВАТ СОД, Козацький вал, 2008, 320 с.
- 3.Сковорода Г.С. Твори у двох томах: Том 1, Київ : ТОВ Видавництво «Обереги», 2005, 480 с.

ЦИФРОВЕ БУТТЯ ЛЮДИНИ ЯК ОНТОЛОГІЧНА ПОДІЯ СУЧАСНОСТІ

Корнієнко С.Г.

*доктор філософських наук, доцент, професор кафедри філософії
імені професора М.Д.Култаєвої, Харківський національний
педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
м. Харків, Україна*

Існування людини ХХІ століття дедалі виразніше зміщується у віртуальний і мережевий простір, що актуалізує питання обґрунтування нової онтології у контексті цифрової сучасності. Сучасний британський філософ Л. Флоріді наголошує на становленні інформаційної онтології, де реальність розуміється як динамічна сукупність структур, що взаємодіють між собою [2, р. 316–338]. Дослідник критично ставиться до концепту цифрової